

มุมสว่าง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาเราพูดกันนะ ว่าคนเราอยู่ในที่มืด มันทำอะไรก็ได้ ดึงออกมาในที่สว่าง ถ้าดึงออกมาในที่สว่างเราจะเห็นเลยว่าคนนั้นทำความดีหรือทำความไม่ดี ทำความผิดหรือทำความถูกต้อง ถ้าดึงออกมาในที่สว่างจะเห็นในที่สว่าง

แล้วเราพูดถึงหลักของศาสนาก็เหมือนกัน อย่างที่ว่านี่ จะศึกษาหลักพุทธศาสนา ปริญญาโท ปริญญาเอก ศึกษาแต่วิชาทางศาสนา ศึกษาทางวิเคราะห์วิจัย เห็นไหม ทำให้มันสว่าง ทำให้มันกระจ่างแจ้ง ดึงออกมาให้มันสว่างไง ดึงออกมาที่แจ้งออกมาให้สว่าง

นี่ก็เหมือนกัน ในศาสนานี้เราศึกษากัน เราไม่เข้าใจ เราพยายามศึกษาเข้าไป เพื่อให้มันสว่างกระจ่างแจ้ง แล้วมันสว่างจริงไหมล่ะ? มันไม่สว่างจริงหรือ? ถ้ายังศึกษาเพราะอะไร? เพราะว่าในเรื่องของศาสนา พระพุทธเจ้าสอนไว้แล้วนะ “เข้าโดยปรัชญาไม่ได้ ตรรกะก็เข้าถึงพุทธศาสนาไม่ได้”

แล้วเข้าถึงไม่ได้ ทีนี้เราไม่เข้าใจมันก็เหมือนกับมืด มืด...พยายามศึกษาวิเคราะห์วิจัย ก็พยายามวิเคราะห์วิจัยในเรื่องของศาสนา วิเคราะห์วิจัยไปจนไม่มีอะไรยึดมั่นเลย มันสว่างหมดใจ โลงเตียน เขาพูดเอง หลักของศาสนาพอวิเคราะห์วิจัยไปแล้ว เรียนตามทางตะวันตก เขาเรียนพุทธศาสนาในที่นั้น มหาวิทยาลัยแห่งโลกที่ตั้งขึ้นใหม่ไง เขาบอกมีฝรั่งมาเรียนมาก แล้วก็เรียนทางวิเคราะห์วิจัย แล้วเขาพูดเอง บอกวิเคราะห์วิจัยไปนี้ศาสนาไม่มีแก่นเลย หายหมดเลย หมดเกลี้ยงเลย

เราบอก “ดึงออกมาในที่สว่าง”

เขาบอกว่า ถ้าดึงออกมาในที่สว่าง ที่สว่างนี้จะทำให้เราเห็นต่างๆ อันนี้ในทางกลับกัน ดึงมาในที่สว่าง เปรียญธรรม ๘ ประโยคก็ศึกษาศาสนาจนสว่างกระจ่างแจ้ง แล้วก็สว่างอะไรล่ะ?

ดิ่งในที่สว่าง อันนี้คิดเอาทางโลกไป คิดเอาแบบตรรกะ ตรรกะคิดว่าเป็นอย่างนั้นต้องเป็น
อย่างนั้น เห็นไหม เข้าศาสนาเข้าได้ในทางนี้ ถ้าดิ่งในที่สว่างนะ จริงอยู่...ดิ่งออกในที่สว่าง แต่ใน
หลักศาสนานั้นสว่างของใคร?

สว่างขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้สว่างหมด เพราะในใจดวงนั้นสว่างแล้วถึงทำ
หลักทางวิชาการ ศาสนธรรมถึงออกมาเป็นอย่างนั้น แต่เราศึกษานี้เราใส่แว่น แว่นของเราคือ
กรอบความคิดของเราไป เราใส่แว่นในขั้น ๕

ขั้น ๕ กับจิตไม่ใช่อันเดียวกัน ความคิดคนไม่เหมือนกัน เห็นไหม ไม่เหมือนกันด้วย
แว่นตา แว่นตาของใครใส่อย่างไร แว่นตาอันนั้นมันก็เป็นสีนั้น จะสีเขียว สีแดง สีอะไร แว่นสีใด
สีนั้นจะมองไปในสิ่งนั้นจะเห็นสีนั้น ไอ้ตรงนั้นสว่าง

แต่แว่นของเรามันทำให้เราคิดตามความเห็นของเราไป ศึกษาหลักศาสนาเราก็ศึกษา
ตามนั้น เห็นไหม มันถึงแก้ไขไม่ได้ นี่แว่นเฉยๆ นะ แว่นใส่ตาไว้ คือว่าให้มันสว่าง แล้วพอเราทำ
ความสงบเข้ามา เราถอดแว่น ต้องพยายามถอดแว่นนะ ถ้าถอดแว่นออกมันก็เห็นตามความเป็น
จริงใช่ไหม? เห็นตามความเป็นจริงว่าคนสายตาเอียงสายตาสั้นก็ต้องเห็นตามสภาวะนั้น สภาวะนี้
คือว่าสภาวะมันเหมือนกับแว่น มันเหมือนกับขั้น ๕ ที่ความคิดออกไป ต้องทำความสงบเข้ามา

ทำความสงบเข้ามาแล้วแว่นตานี้ให้มันสงบเข้ามา ให้เห็นสภาวะตามความเป็นจริง เสร็จ
แล้วผงที่เข้าตา เอาแว่นออกแล้วผงที่เข้าตาคือความเจ็บแสบในหัวใจ ความเจ็บแสบนะ เวลาผงเข้า
ตา เราจะเคืองตามากเลย ถ้าผงชิ้นใหญ่จะเคืองตามหาศาลเลย ผงชิ้นเล็กก็เคืองตาน้อยหน่อย

อันนี้ก็เหมือนกัน กิเลสในหัวใจเหมือนผงในหัวใจนั้น มันต้องมากำจัดอันนั้น ไอ้ที่ว่า
ศึกษาหลักศาสนานั้นเป็นสุขตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา เห็นไหม การศึกษาหลัก
ของศาสนา พระพุทธเจ้าถึงบอก “เป็นปัจจุจัดตั้ง”

ศาสนาพุทธมันยากยากตรงนี้ไป ยากตรงคนที่ศึกษาศาสนาแล้ว พระพุทธเจ้าบอกว่า
“พระพุทธเจ้าสอนทางเดิน ชี้ทางเดินให้” เราเป็นคนเดินตามนั้น จะถึงทางก็ได้ถ้าเราเดินถูกทาง
ถ้าเดินไม่ถูกทาง มันจะเข้าไม่ถึงทาง ถ้าเดินผิดทางจะตกทางไปเลย

ความสว่างอันนั้นเป็นความสว่างของหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันไม่ใช่
ความสว่างของเรา เราว่าเราอยู่ในที่สว่าง เหมือนกับพระอนาคามีไป พระอนาคามีเวลาจิตมันว่าง

หมด เห็นไหม เหมือนเรือนว่าง มันไม่มีเรือน พระอนาคามีนี้ไม่มีเรือนแล้ว ไม่มีเรื่องของโลก แต่หัวใจนั้นอยู่ในเรือนว่าง เรือนว่างนั้นขวางอยู่ แต่มันใสสว่างจนมองไม่เห็น มองไม่เห็นอะไร ทั้งสิ้นเลย ถึงย้อนกลับมา นั่นเป็นพระอนาคามีนะ

แต่เราไม่ใช่พระอนาคามี ฉะนั้นไม่ใช่พระอนาคามีมันถึงมีแว่นด้วยใจ มันถึงไม่สว่างหมด มันมีแว่น แว่นคือขั้น ๕ พระอนาคามีขั้นกับจิตขาดออกจากกัน แว่นนี้ไม่มี พระอนาคามีนี้ไม่มีแว่นเลย แว่นหลุดออกไปหมดแล้ว ขั้นหลุดออกไปจากใจ เหลือแต่จิตล้วนๆ จิตล้วนๆ ยังเข้าไป นี่ในเรือนว่าง เรือนนั้นไม่มี แต่เราเข้าไป จิตดวงนั้นอยู่ในเรือนนั้น มันก็ไปขวางอยู่ในเรือนนั้น

อันนี้ของเรามันเป็นปุถุชน เราถึงจะต้องมีแว่นอีกชั้นหนึ่ง เห็นไหม แล้วก็ตามหลักว่าในเรือนว่าง เรือนว่างหมดเลย ว่างมาก เว้งว่างหมด แต่ลืมดูตัวเอง ในคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เหมือนกัน

“น้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา”

ถ้าน้ำใสนี้จะเห็นตัวปลา เห็นไหม ถ้าน้ำใสคือวันเห็นปลาจริงๆ เพราะในหลักของธรรมชาติ แต่นี่พอมันใสขึ้นมามันเห็นไหมล่ะ? เพราะอะไร? เพราะว่าไอ้ฝูงเข้าตามันอยู่ในตาเรา เรามองไม่เห็น มันต้องมีการขุดคุ้ยเข้ามา พยายามขุดคุ้ยเข้ามาถึงความเห็นของเรา

ถึงบอกว่าแก่นสารของเราที่มันจะได้ กิเลสมันเกิดที่ใจดวงนั้น แล้วมันจะดับที่ใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเป็นผู้ที่ค้นคว้าค้นหาเอง ถ้าเป็นผู้ที่ค้นคว้าค้นหาเอง มันอาศัยที่ว่าความสว่างข้างนอกนั้นเป็นสว่างข้างนอก มันเป็นความสว่างขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่ความสว่างของเรา เราอาศัยอันนั้นเป็นวิชาการ แล้วอาศัยอันนั้นเป็นทางเดิน

แต่ศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ทางโลก เห็นไหม ศึกษาตรงนั้นแล้วความเข้าใจต้องตกผลึกในหัวใจของเราสิ ทางวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีอะไรก็แล้วแต่ เราศึกษา เราทำตามแล้ว ทดลองแล้วต้องเป็นอย่างนั้นถึงจะเป็นทฤษฎีที่ถูกต้อง อันนั้นเป็นทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ แต่วิทยาศาสตร์ทางจิต เห็นไหม ถ้าเราทำความสงบของเราขึ้นมาได้ ความเห็นของเราจะเกิดขึ้น ถ้าเราทำมรรค ๘ เดินมรรค ๘ นี้เดินไปได้ วิเคราะห์วิจัยในศาสนาได้ ความสว่างจะเกิดขึ้นจากเราจากภายใน

ความสว่างนี้มันเป็นวิทยาศาสตร์ทางจิตที่จิตจะทำได้ ผลมันจะเกิดกับจิตดวงนั้น ฉะนั้นจิตดวงนั้นถึงต้องเห็นของเราเอง ความสว่างข้างนอกนั้นเป็นสว่างข้างนอก ไม่ต้องไปสนใจ เป็นการศึกษาเล่าเรียนมา เป็นแบบอย่าง เป็นวิชาการเท่านั้น แต่ความสว่างตรงนั้นแล้วจะให้เข้าใจ ความเข้าใจ...คนมันพลาดๆ ตรงนี้ ถ้าความเข้าใจนั้นแก้กิเลสได้ เห็นไหม ความเข้าใจนั้น ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์แก้กิเลสได้มันก็ต้องแก้ได้สิ

แต่ของพระพุทธเจ้าไม่ได้ว่าอย่างนั้น พระพุทธเจ้าบอกว่า “กิเลสมันจะหลุดออกไปจากใจเลย พอความเข้าใจจริงเห็นจริง ภาระที่ความเห็นผิดมันจะปล่อยวางความเห็นผิด ความปล่อยวางนั้นอีกอันหนึ่งไง”

ความเข้าใจแล้วความสละออกจากใจนั้นเป็นผลเกิดขึ้นมาจากใจ ฉะนั้นความสว่างอันนี้ถึงเป็นสว่างส่วนตัว ถึงว่าเป็นสมบัติเฉพาะตน ใจ มรรคผลนิพพานเป็นสมบัติเฉพาะใจทุกๆ ดวงที่ใจดวงนั้นได้ผลอยู่แล้ว แล้วเอาออกมาอวดกันได้ด้วยวิชาการเท่านั้น

นี่ถึงว่าสื่อได้ ถ้าถึงผลแล้วพูดออกมา เกร็ดตรงนั้นต้องมีอยู่ ต้องมีความเข้าใจ สื่อออกมาจะจับได้เลยว่าอันนี้เคยเห็น อันนี้ไม่เคยเห็น ถ้าสื่อออกมาโดยที่ว่าความสว่างกระจ่างแจ้งแบบตรงกันนั้น สื่ออันนั้นเป็นสัญญา เป็นความจำได้หมายรู้ออกมาจากขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความจำได้หมายรู้ออกมาทั้งหมดเลย

แล้วความจำได้หมายรู้ เห็นไหม ก็คิดดูสิ มันต้องผ่านแว่น แว่นก็คือนิสัยความเห็นนะ มันก็เอาไปแล้ว แล้วความเห็นที่ฝังในตานั่นอีก ๒ ชั้น ๓ ชั้นมันแก้ไขไม่ได้เลย ถ้าความรู้เข้าใจอันนั้นมันจะเป็นความว่ากิเลสมันจะขาด

แล้วแว่นตาความนี้ ขนาดที่ว่าพระอรหันต์นะ พระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร พระอุบาลี คุยกันอยู่ในป่าอันหนึ่ง บอกว่า “ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอะไรสำคัญที่สุด?”

พระสารีบุตรบอกว่า “ปัญญาสำคัญที่สุด”

พระโมคคัลลานะบอก “ฤทธิ์สำคัญที่สุด”

พระอุบาลีบอกว่า “วินัยต่างหาก ถ้าไม่มีวินัย ศาสนาจะอยู่ไม่ได้”

ตกลงกันไม่ได้...

นี่แว่น ความเห็นของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ตกกลางไม่ได้...เป็นพระอรหันต์ทั้งหมดนะ ไปหาพระพุทธเจ้าด้วยกัน ไปถามพระพุทธเจ้าว่า “สิ่งใดสำคัญที่สุดในหลักของศาสนา?”

พระพุทธเจ้าบอกเลย “อัสวัคขยญาณ” ญาณที่การชำระกิเลส ญาณที่ว่าความรู้ที่เอาผงในตาอันนั้นออกได้ พอเอาผงในตานั้นออกได้ แว่นนี้ไม่สำคัญ แว่นนี้เป็นสันดานใจ พระอรหันต์ชำระสันดานไม่ได้ แต่พระอรหันต์ชำระกิเลสได้ สันดานคือความเคยชินของใจ

พอสำเร็จแล้วความเห็นของพระสาวรีบุตร แว่นของพระสาวรีบุตรนี้เป็นทางปัญญา ก็ว่าปัญญาสำคัญที่สุด แว่นของพระโมคคัลลานะจะทางฤทธิ์ เห็นไหม มีฤทธิ์ ฤทธิ์สำคัญที่สุด พระอุบาลีนี้วินัย ฉะนั้นวินัยสำคัญที่สุด นี่มันมองผ่านแว่นออกมา มันก็เป็นความเห็นของแต่ละบุคคล ความเห็นของแต่ละบุคคลนี้ เพราะเป็นสังขารความเคยใจออกมาเหมือนกัน มันเลยออกมาไม่เหมือนกัน

ฉะนั้นถึงว่าสิ่งนี้มันต้องทำความสงบเข้ามาก่อน ถ้าไม่สงบก่อนเป็นโลกิยะ แต่พระอรหันต์นั้นแว่นอย่างนี้เป็นสันดานเฉยๆ ไม่มีกิเลสนะ นี่ขนาดผู้ที่บริสุทธิ์ด้วยกันนะ

แต่ของเราผู้ที่มีกิเลสด้วยกัน ผู้มีกิเลสวิเคราะห์วิจัยศาสนา ต้องเถียงกันแน่นอน เถียงกันโดยมหาศาลเลย ผู้ที่ไม่มีกิเลสนั้นเขาคุยกันด้วยความเห็นของแต่ละบุคคลแต่ไม่มีกิเลส แต่ก็ยังว่าผ่านแว่นแล้วต้องเอาให้พระพุทธเจ้าตัดสิน

พระพุทธเจ้าบอก “แว่นไม่สำคัญ แว่นนี้เป็นอำนาจาสนาขารมีที่สะสมมา” เพราะทำความสงบมันจะผ่านแว่นนี้เข้ามาก่อน ถึงแว่นนี้ไม่สำคัญ เห็นไหม พอผ่านเข้ามาแล้วไปชำระความสำคัญคือผงในตานั้น ถ้าชำระผงในตานั้นออกมาแล้ว กิเลสที่อยู่ในหัวใจชำระออกไปได้ ผงในตานี้เอาออกจากตาได้

แต่แว่นมันก็คือแว่นอยู่วันยังค่ำ เพราะแว่นนี้มันเป็นขันธ์ เห็นไหม ขันธ์กับใจไม่ใช่อันเดียวกัน แต่มันสืบมาต่อกัน ถึงว่าพระอรหันต์ในสาวกทั้งหมดชำระกิเลสได้ แต่ไม่สามารถชำระสันดานได้ แม้แต่พระสาวรีบุตรลงมา ฉะนั้นถึงเถียงกัน นี่ตรรกะ ตรรกะทางปรัชญาอันนั้นมันเป็นนิสัยประจำตัวของแต่ละบุคคล

นิสัยประจำตัวบุคคลยกไว้ เราทำต่อไป ต้องทำความสงบเข้ามาให้ได้ก่อน แล้วชำระกิเลส มันถึงจะเป็นความสว่างของเราในหัวใจ เห็นไหม คว้าความมืดอันนั้นมันปกปิดไว้ ต้องดึงมาที่สว่าง อันนั้นเป็นหลักวิทยาศาสตร์ เป็นจิตตมยปัญญา

ถ้าภาวนามยปัญญา ความสว่างความมืดในหัวใจของเรา ถ้าเรามีคบอด เราจะปฏิเสธ ความเห็นต่างๆ อย่าง เราจะเข้าใจความเห็นของเรา ปฏิเสธความเห็นคนอื่นนะแต่ยึดความเห็นของเรา มืด! มืดเพราะอย่างนี้ มืดเพราะความไม่เข้าใจเรื่องอื่นเลย มืดเพราะยึดตัวตน พอมันสว่างขึ้นมา ใจเราสว่าง ทำไมเรามันโง่ขนาดนี้ ทำไมเราโง่ขนาดนี้ เรื่องแค่นี้ทำไมไม่เห็น

นี่เส้นผมบังภูเขา เรื่องกิเลสที่มันบังใจไว้ชนิดเดียวนะ ถ้าชำระได้ ถ้าว่าง่ายนะ แส่นง่ายเลย เรื่องพลิกใจเท่านั้นนะ กิเลสก็หลุดออกไป แต่มันยากแสนยากเลยสำหรับเรา เพราะมันคว้าภาชนะไว้ มันมีคบอดไม่ยอมเปิดภาชนะ พอมันเปิดภาชนะขึ้นมา หงายขึ้นมาปั๊บ แล้วค่อยๆเข้ามาข้างใน เข้ามาข้างใน มันพลิกใจมันก็จับ แต่ทำแสนยาก

อย่างพระชุกงค์ เห็นไหม ทำไมต้องชุกงค์? ชุกงค์ไปแสนทุกข์แสนยาก เลือดออกนะ เลือดจากบ่านี้ซิบๆ เลยนะ เวลาแบกบริจารไป ชุกงค์เข้าป่าไป ทั้งเหน้อยยาก ทั้งทุกข์ยาก ทั้งทุกข์อย่าง เพื่ออะไร? เพื่อจะดึงกิเลสออกจากใจมาเพื่อพิจารณามัน

การทำที่ว่ามันยากมันยากตรงเริ่มต้น แต่พอเริ่มทำเป็นขึ้นมา มันจะง่ายเข้าไปเรื่อยๆ...ง่าย เข้าไปเรื่อยๆ...ง่ายหมายถึงคนเคยงานเข้าไป แต่มันก็ลำบากเป็นขั้นๆ เข้าไป จนกว่ากิเลสจะสิ้นออกไปจากใจ มันสว่างหมดในหัวใจของเรา นี่ถึงเป็นความจริง

ความสว่างของเรา กับความสว่างขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอรหันต์แล้วมีค่าเสมอกันทั้งหมดเลย ความบริสุทธิ์ของพระอรหันต์เท่ากันหมด เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ พระอัครสาวกก็เป็นพระอรหันต์ สาวกที่เป็นความสำเร็จแล้วเป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์เหมือนกัน ความบริสุทธิ์นี้มีค่าเท่ากัน แต่ต่างกันด้วยอำนาจวาสนาบารมี ต่างกันด้วยแวนอันนั้น แวนอันนั้นขยายได้มหาศาล แวนอันนั้นมีสี่เรื่องแสง แวนนั้นเป็นแวน ๓ มิติ ของเรามันแวนธรรมดา ของเราไม่ใช่แวนสายตาด้วย แวนธรรมดาๆ แวนของเราได้แค่นี้เพราะเราสร้างมาแค่นี้เอง เห็นไหม มันต่างกันด้วยที่แวน ต่างกันด้วยอำนาจวาสนาบารมี

เราถึงว่าสาวกกับพระพุทธเจ้าต่างกันด้วยอำนาจวาสนาบารมีอย่างฟ้ากับดิน แต่เสมอกันด้วยความบริสุทธิ์ เสมอกันด้วยความเอาพงออกจากตานี้ ความสว่างของแต่ละบุคคลถึงจะถึงที่สุดอันนั้น ความสว่างอันนี้ถึงจะเป็นคุณประโยชน์กับเรา เอวัง